

Rapporter från övriga nordiska länder

These short reports illustrate the situation in other Nordic countries. New hymn-books have been accepted and further work has been done.

Danske salmer og salmebøger 1986–2006

PETER BALSLEV-CLAUSEN

Årene umiddelbart omkring 1986 er de mest produktive salmeår i Danmark i nyere tid. Det var 15 år siden den nye salmesang var blevet introduceret, stærkt inspireret af udviklingen i Norge og Sverige, hvor nye salmer blev skrevet og sunget, og hvor man arbejdede bevidst frem mod indførelsen af nye salmebøger, der afspejlede den nye situation.

I Danmark begyndte nybruddet omkring 1970 med en bølge af eksperimentalgudstjenester, børne- og ungdomsgudstjenester, der blev båret frem af nye sange og salmer af Dorte Roager Larsen, Holger Lissner og Jens Rosendal. Tekster og melodier blev først samlet i et par hefter udgivet 1971 af de kirkelige børne- og ungdomsorganisationer. 1974 fulgte *Salmer og sange fra vor tid* («Løgumklostersangbogen»), der for mange blev det første seriøse møde med de nye salmer. Sammen med de nye eksperimenterende salmer og gudstjenesteviser bragte Løgumklostersangbogen et fyldigt udvalg af den moderne danske salmeklassiker, K.L. Aastrup.

I kølvandet på Løgumklostersangbogen udkom der med få års mellemrum en række private salmebogstillæg udgivet af de forskellige kirkelige retninger. 1976 udsendte det grundtvigske Kirkeligt Samfund sammen med Dansk Kirkesang 46 *salmer*, der hovedsageligt bragte salmer af K.L. Aastrup og reviderede salmer af Grundtvig. 1978 fulgte '78-tillægget med et bredt udvalg af nye danske og nordiske salmer udgivet af Kirkeligt Centrum. Indre Mission udgav 1981 129 *salmer* og Kommissionen Børn og Kirke udsendte sammen med Holger Lissner 1984 *Salmer og kirkeviser*.

I løbet af 1970-årene havde Jørgen Michaelsen (fra 1973) og Johannes

Johansen (fra 1975) udgivet salmesamlinger. I 80-årene fik de følgeskab af Lisbeth Smedegaard Andersen (fra 1984), Johannes Møllehave (fra 1985), Jørgen Gustava Brandt (1986), Hans Anker Jørgensen (fra 1986), Lars Busk Sørensen (fra 1986), Jens Rosendal (fra 1986) og Sten Kaalø (fra 1987). Først en halv snes år senere udgav Holger Lissner sin salmer samlet i *Du fylder mig med glæde*.

Omkring 1990 stilnede strømmen af nye salmer og salmeudgivelser. Til gengæld begyndte det officielle salmearbejde, der 2002 resulterede i udgivelsen og indførelsen af *Den Danske Salmebog* (2002). 1991 nedsatte kirkeminister Torben Rechendorff et udvalg, der med rektor Gerhard Pedersen som formand skulle udgive et tillæg med nye salmer. Det var planen, at salmerne i dette tillæg, der blev udgivet 1994, i alt 160, skulle afprøves i folkekirkens menighederne i nogle år, før en salmebogskommission derefter på baggrund af det salmebogstillæg, skulle udarbejde en helt ny salmebog til afløsning af *Den danske Salmebog* (1953). På grund af den politiske udvikling blev salmebogskommissionen allerede nedsat 5. januar 1993. Kommissionen, hvis formand var biskop Erik Norman Svendsen, gennemarbejdede traditionens og de seneste årtiers salmesang og fremkom først på året 2000 med et forslag, der efter en til både politisk og kirkeligt dramatisk høringsperiode to år senere forelagde et ændret forslag, der i løbet af sommeren 2002 først blev godkendt af kirkeminister Tove Fergo og derefter 29. juli autoriseret af Dronning Margrethe 2.

Året efter, 1. Pinsedag 2003 blev den nye salmebog taget officielt i brug ved festgudstjenester i Vor Frue Kirke (domkirken) i København og ud over hele landet. Salmebogen blev først udgivet som tekstbog alene, senere er der, for første gang i 225 år, udgivet en melodiudgave af salmebogen.

De nye salmer og den nye salmebog har betydet en vis stabilisering af salmesangen i Danmark. Den nye salmebog blev kritiseret for at være for konservativ og for lidt fornyende. Det har vist sig, at den nye salmebogs balance mellem nyt og gammelt svarer nogenlunde til folkekirkens virkelighed. Efter Folkeskoleloven af 1975, der afskaffede fællessangen i skolen, er kirkens egen undervisning først i de sidste 5–10 år begyndt for alvor at indøve salmesang med børn i skolealderen. Denne forsigtige begyndelse har en god hjælp i den nye salmebog, samtidig med at de voksne i menighederne stadig kan finde alle deres gammelkendte salmer i salmebogen. En fornyet

almindelig salmesang vil derefter efterhånden igen kunne danne baggrund for nye salmer.

Norsk Salmebok

ÅGE HAAVIK

1. søndag i advent 1985 ble *Norsk Salmebok* tatt i bruk i Den norske kirke. *Norsk Koralbok* forelå i januar 1986. Disse bøkene skaper et viktig avsnitt i norsk salmehistorie.

Forslaget til denne salmeboken ble utgitt fire år tidligere i serien *Norges Offentlige Utredninger* som NOU 1981:40. Forslaget fikk et salg som er høyst uvanlig for denne type publikasjoner, nemlig hele 35.000 eks. I året 1982 gjorde derfor en offentlig utredning tjeneste som salmebok i mange menigheter.

Norsk Salmebok avløste to forskjellige salmebøker, nemlig *Landstads reviderte salmebok* og *Nynorsk salmebok*. Disse hadde da gjort tjeneste i 60 år. Enorme endringer i historie og folkeliv hadde funnet sted i løpet av denne perioden. 2. verdenskrig (i Norge 1940–45) er antagelig en av de mest skjellsettende hendelser og kollektive erfaringer i hele Norges-historien. Men også andre ting endret betingelsene for salmebokens rapport med sin samtid, alt fra de enorme nyvinninger på det teknisk-naturvitenskapelige område til rettskrivningsendringer. Det første endret livsbetingelsene og selve livsfølelsen, det andre gjorde språket i salmeboken gammelt og fremmed.

Når vi i dag ser tilbake på to tiår med *Norsk Salmebok*, kan vi registrere stor glede over boken. Men samtidig blir et nytt og bemerkelsesverdig trekk i bildet blir også tydelig: Satt på spissen kan man si at denne gleden begrenser seg til én time i uken. I motsetning til i tiden helt opp til 1985 er salmeboken i dag blitt en »liturgisk» bok.

Det gjenstår å analysere årsakene til at det er blitt slik. Trolig vil en slik analyse både finne momenter som har med *Norsk Salmeboks* egenart å gjøre, og årsaker som skyldes samfunnsutvikling og økonomi.

Kirkemøtets program

Norsk Salmebok ble autorisert til bruk i de menigheter som gjør vedtak om det, av Kongen i statsråd gjennom kongelig resolusjon av 29. juni 1984 (jf. Grunnlovens § 16, som tillegger Kongen myndigheten til å anordne alt guds-

tjenesteliv i Den norske kirke). Denne såkalte liturgimyndigheten, som har vært ivaretatt av kirkedepartementet, ble ved kronprinsregentens resolusjon av 26. oktober 1990 delegert til Kirkemøtet. Kirkemøtet hadde fra og med året 1984 vært øverste demokratiske myndighet i den norske kirke.

Salmer 1997

Kirkemøtet vedtok i 1990 å sette programmet *kontinuerlig salmearbeid* på virksomhetsplanen for arbeidet i de kirkelige råd. Som et første prosjekt under dette programmet kan en se salmeboktillegget *Salmer 1997*.

I utredningen om ny salmebok (1981) skrev Liturgikommisjonen:

På grunnlag av de gode erfaringer som er gjort med bruk av Salmer 1973 i gudstjenesten, vil vi foreslå at det blir utgitt et tilleggshefte til salmeboken noen få år etter at den er tatt i bruk. Etter f. eks. en tiårsperiode kunne det så bli erstattet av et nytt, der det beste av stoffet går videre. Ved hjelp av slike utskiftbare tillegg vil menighetene kunne ta i bruk nytt salmetilfang uten å behøve å vente så mange år som de hittil har måttet gjøre.

I 1990 tok Kirkerådets fagnemnd, Kirkens gudstjenesteråd, KGR (senere Nemnd for gudstjenesteliv, NFG) initiativet til et offisielt salmebokarbeid. I første omgang førte det til at Kirkemøtet i 1990 vedtok å sette programmet *kontinuerlig salmearbeid* på virksomhetsplanen for arbeidet i de kirkelige råd. I desember 1991 nedsatte KGR et eget fagutvalg til å arbeide med forslag til et salmeboktillegg.

Salmeboktillegget *Salmer 1997* ble tatt i bruk under Kirkedagene sommeren 1997. Det gikk altså 12 år fra den nye salmeboken ble tatt i bruk til tillegget forelå. Dette tillegget innebærer noen kraftige skritt videre når det gjelder mangfoldigheten i sjangre, men også i kilder. For første gang har vi fått andre utenlandske språk enn svensk i en salmebok til det offisielle gudstjenesteliv i Den norske kirke. Det dreier seg da ikke om engelsk, som nesten ikke forekommer i det hele tatt. Derimot finner en mange sanger fra det ekumeniske repertoar, som inneholder innslag (f. eks. første vers) på det opprinnelige språk. Man finner for eksempel *Oda ni ofefee* fra Ghana og *Thuma mina* fra Sør-Afrika, men også *Cantai ao Senhor* fra Brasil.

Barnesalmeboka

Som den andre frukten av Kirkemøtets program kan en se *Barnesalmeboka* (1999). Denne boken hadde sin bakgrunn i den Dåpsopplæringsplan Kirke-møtet vedtok i 1991. Sang har til alle tider vært den viktigste form for dåpsopplæring. Derfor trengtes det et verktøy som var tilpasset dette arbeidet. Enn mer gjelder det nå. For i mai 2003 vedtok Stortinget den meget ambisiøse og omfattende *trosopplæringsreformen*, som nå er midt i en fem-årig forsøks- og utviklingsfase. Denne reformen har som målsetning å bygge opp et systematisk tilbud om opplæring til alle døpte mellom 0 og 18 år. Her har *Barnesalmeboka* sin plass. Av de 333 sangene i denne boken er ca. 100 allmenne salmer som det er viktig at den oppvoksende generasjon får kjennskap til. Her foreligger det altså midt blant barnesanger fra mange kilder en form for salmekanon.

Andre utgivelser

Som en videre utfoldelse av programmet *kontinuerlig salmearbeid* kan en også se en del uoffisielle publikasjoner, som viser retning og vei for utviklingen på salmesangens område. Her skal nevnes de viktigste salmeutgivelsene i tiden etter *Norsk Salmebok*.

Den første er en liten bok som ble utgitt i forlengelsen av Kirkedagene i 1989, nemlig *Syng lovsang, hele jorden* 1990. Den ekumeniske impuls viser seg i bokens særpreg, ikke bare innholdsmessig, ved at det er de store ekumeniske møtene og de dertil hørende heftene med gudstjenestemateriell som leverer stoffet, men også ved at boken er redigert etter de landene som er kilder for salmene.

Med den iørefallende *Laudate omnes gentes* som plogspiss begynte ut-over på 80-tallet innflytelsen fra Taizé å gjøre seg gjeldende på en måte som fremdeles var ukjent da Norsk Salmebok ble laget. To momenter medvirker til dette. Det første er begeistringen fra stadig flere som faktisk har vært i Taizé og selv opplevd kraften i det bedende og syngende fellesskapet. Det andre er Jacques Berthiers unike musikk. Han hadde en evne til innenfor rammen av meget korte musikalske forløp å skape melodier som både er iørefallende og så enkle at alle kan syng dem. Dette gjelder i like høy grad den måten han innrettet harmoniseringen på. Med ett kunne de aller fleste være med og syng flerstemmig og kjenne treklangens fryd.

Særlig to utgivelser med dette stoffet må nevnes, *Bønn og lousang i fellesskap*, utgitt av Kirkerådet i 1989, og *Sanger fra Taizé*, utgitt av Verbum i 2003.

Etter Taizé skyller bølgene fra Iona inn over våre strender, med keltisk spiritualitet og et tonespråk preget av den sødmefylte og pentatoniserende melodikken som mange forbinder med den irske folkelige sang. Verbum har engasjert en krets av gode oversettere og utgitt to hefter med sanger fra Iona-fellesskapet: *Sanger fra vest* (2000) og *Sanger på reisen* (2005).

En tredje bølge er det sangstoffet som først nådde oss under vimpelen *sanger fra sør*, senere *sanger fra den verdensvide kirke*. Dette er gudstjenestlig sang fra Afrika, Sør-Amerika og Asia med rot i den lokale kultur, som er samlet og promovert gjennom de ekumeniske bevegelser. I 2005 kom *Syng håp! Sanger og bønner fra den verdensvide kirke*.

Endelig kan en nevne de nye såkalte »lovsangene» fra karismatiske menigheter, etter hvert sterkt preget av amerikanske popbaserte sanger. Styrken med disse i tillegg til sangbarheten (gjelder noen av dem) er at de på en tydeligere måte gir uttrykk for tilbedelsen og hengivelsen. Svakheten er et innhold og et sentiment som i det lange løp blir ensidig.

Alle disse kildene for ny sang vil utvilsomt sette sitt preg på den nye salmeboken som er under arbeid.

I den perioden som her behandles, er ellers disse salmebøkene kommet: Sangboken *Syng for Herren*, utgitt av organisasjoner innenfor Den norske kirke (1983), med Tillegg til Sangboken, *Sanger 05* (2005), Den evangelisk lutherske Frikirkes *Ære Være Gud* (1984), med tillegget *Salmer underveis* (2001), som inneholder hele Salmer 1997, samt et eget tillegg for Frikirken, Det Norske Misjonsforbunds *Salmer og Sanger* (1984, ny utgave 1997), Det Norske Baptistsamfunns *Lousyng Herren* (1989), Metodistkirkenes *Salmebok* (1987), *Treklang*, fra Norges KFUK/M (3. utg. 1984, 4. utg. 1996), Det evangelisk-lutherske kirkesamfunns *Salmebok* (1995), som i dette kirkesamfunn avløste Jens Johnsens *Salmebok* fra 1840, Den katolske kirkes *Lov Herren Katolsk Salmebok* (2000).

Det er også kommet en rekke samiske bøker: *Máidnot Hearrá Skuval-sálbmagirji* (1995), *Lávllagirji* (1999), som er et nord-samisk prøvehefte, *Sálma Psalmer til de samiske kirkedager i Jokkmokk* (2004), *Sálbmagirji II* (2005), som er ment som et tillegg som skal fungere sammen med den eldste

samiske salmeboken, *Salbmagirji* fra 1897 (1928). Den gamle boken er gjort om til moderne rettskrivning og gitt ut på nytt igjen på 1990-tallet. En springer altså over *Girkosálbmagirji* fra 1957. I samarbeid med Sverige er det også kommet en lulesamisk salmebok, *Julevsáme Sálmmagirjje* (2004).

Reform av kirkens gudstjenesteliv

Etter henvendelser fra *Ungdommens Kirkemøte* (UKM) i 2001 og 2003 vedtok Kirkerådet i 2003 at det skulle settes i gang en prosess med reform av kirkens gudstjenesteliv. Prosessen ble organisert i 2004, med *Nemnd for gudstjenesteliv* som fikk 5 underutvalg. Hele reformprosessen har som tids-horisont at nytt materiale skal foreligge for menighetene i 2010.

UKMs kritikk mot gjeldende ordning er at dagens høymesseordning opp-levs som for regelstyrt. UKM understreker viktigheten av at vi i en ny høymesseordning tar vare på den liturgiske arven og tradisjonen vi har, samtidig som det i mye større grad åpnes for å hente inn nye liturgiske og musikalske uttrykk, for menighetsmedlemmenes medvirkning og for lokal tilpasning. Den nåværende høymesseordning beskriver de som *regelstyrt*, mens de ser for seg en fremtidig ordning som kan beskrives som *mål- og kompetansestyrt*. Reformens siktemål er uttrykt i noen kjerneverdier: *Fleksibilitet, involvering og stedegengjøring*. For selve prosessen gjelder at den skal være *åpen og erfaringsbasert*.

Ett av de fem underutvalgene gjelder salmene. Dette utvalget fikk som sitt første oppdrag å utrede hva salmearbeidet skal sikte på. Skulle det lages et nytt tillegg eller en ny salmebok? I september 2005 vedtok KR at det skal være ny salmebok.

Vedtaket går ut på at den nye salmeboken skal komme i to bind samtidig. Bind I, som vil være størst, skal inneholde kjernestoffet fra alle tider. Bind II skal inneholde stoff som trenger å utprøves. Det første bindet skal fornyes i tilknytning til liturgiske hovedreformer, mens bind II fornyes oftere. I tillegg til dette kommer det som kan velges fra andre kilder. Noe av dette vil muligens samles i en nettbasert samling, som stadig kan økes.

Situasjonen i dag

Arbeidet med ny salmebok til 2010 er satt i gang uten at en har kunnet registrere noe sterkt rop i det offentlige ordskifte om en ny salmebok. Dette henger nok delvis sammen med at sangen i mange sammenhenger betjener seg av andre medier enn salmebøker. Salmeutvalget har gitt uttrykk for spennvidden i den oppgaven de har å løse, i uttrykkene *salmekánon* og *videokanón*. Noen har pekt på det skrikende behovet for å samle seg om en salmekánon for å kunne videreføre arven både i kirke og skole. Samtidig må en ta hensyn til at videokanonen med sin ubegrensede fleksibilitet antagelig om meget kort tid vil høre til det faste inventar også i kirkerommene i Den norske kirke. I dette terrenget skal utvalget finne en vei.

Psalmboksarbeite i Island

EINAR SIGURBJÖRNSSON

Den nu gällande isländska psalmboken utkom år 1972: *Sálmabók íslensku kirkjunnar*. Den innehåller 532 psalmer jämfört med en tidigare psalmbok från 1945 som innehöll 687 psalmer. Man tog bort 267 psalmer från 1945 års utgåva, men boken innehåller istället 112 nya psalmer. Dels rörde det sig om äldre psalmer som försvann 1945, dels om nya psalmer antingen av isländska diktare eller översättningar av utländska psalmer, både äldre och nyare. Bland nya utländska författare kan nämnas Anders Frostenson som har tre psalmer: »Kornet lagt i jorden, Ej í stjärnehimlen» och »Du är i vår närhet», alla översatta av biskop Sigurbjörn Einarsson. Lina Sandells »Tryggare kan ingen vara» kom nu för första gången in i den isländska psalmboken i ungdomsledaren pastor Fri rik Fri rikssons (1868–1961) översättning, men den hade långt tidigare funnits i psalmböcker för ungdom och i KFUM & KFUK:s sångböcker. Bland äldre psalmer som nu kom in efter att inte ha varit med i psalmboken på ett tag kan man nämna Luthers psalmer »Världens frälsare kom här, Jesus Kristus är vår hälsa» och »I dödens band låg Herren Krist». De båda förstnämnda blev snabbt mycket populära liksom Frostensons psalmer som blev mycket använda både vid gudstjänster och vid andra kyrkliga handlingar. »Kornet lagt i jorden» sjungs t. ex. mycket vid olika tillfällen.

1991 utgavs ett tillägg till psalmboken med melodier, *Sálmar 1991*, därav 11 som redan fanns i *Psalmboken 1972*, men nu till nya melodier. Fyra

psalmer trycktes på teckenspråk och 13 psalmer är bibliska introitus. Resten är nya psalmer, både isländska och översättningar. Några få psalmer är av äldre psalmdiktare, antingen psalmer som man saknat från *Psalmboken 1972* eller psalmer som tycktes fylla särskilda behov. Antalet barnpsalmer är ganska högt. Av utländska författare kan man nämna Svein Ellingsen och Margareta Melin. Sigurbjörn Einarsson har fortfarande de flesta psalmerna, både nydikningar och översättningar. Melodierna i tillägget skrevs i lägre tonart än i koralboken enligt kyrkomötets policy för att främja församlingssången. År 1997 utgav man en utgåva av *Psalmboken 1972* och *Sálmar 1991* som melodipsalmbok med ytterligare 72 nya psalmer. 30 är traditionella psalmer och resten är bibliska lovsånger, Taizé sånger och psaltarpsalmer. 1997 års psalmbok utgavs år 2002 som textbok och 2004 tillsatte kyrkorådet en ny psalmbokskommission.

Hänt i Finland på psalmboksfronten

BIRGITTA SARELIN

Psalmboksjubiléer

Hemming av Maskus psalmbok (1605) firades i maj 2005. En jubileumsskrift, *Soukat sanat maistaa suu. Hemminki Maskulaisen virsikirja 400 vuotta*, utkom hösten 2005. Boken utgör samtidigt årsboken *Hymnos 2005* som utges av Hymnologian ja liturgiikan seura. Den innehåller bl.a. seminarieföredrag med anknytning till biskop Hemming och återblickar från en paneldiskussion, där bl.a. psalmbokens ställning i skolan avhandlades.

De nu gällande psalmböckerna i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland godkändes 13.2. 1986 och togs i bruk i församlingarna första söndagen i advent 1987. Jubileumsseminarier kommer att hållas år 2006. Det svenska hålles i Åbo i oktober och fokuserar på den finlandssvenska psalmboken. Det finska seminariet i Jyväskylä i november handlar om den finskspråkiga psalmboken. Båda seminarierna är både bakåt- och framåtblickande. Psalmens framtid och psalmen i olika kulturer kommer att diskuteras. Även de nordiska psalmprojekten kommer att presenteras.

Pedagogiska psalmsångsprojekt

Projekt som syftar till att få skolbarn i årskurserna 3–4 att sjunga psalmer är på gång både på finska och svenska. Projektet har olika utformning. Det finska *VirsiVisa* (www.evl-slk.fi/tyoalat/musiikki.html) är en lagtävling som startar på lokalplanet och går vidare på stiftsnivå till finalen på riksnivå. De tävlande skoleleverna skall både kunna sjunga psalmerna och känna till fakta om dem. I senaste omgång av *VirsiVisa* deltog 360 skolklasser, ca 9 000 elever från hela landet (finskspråkiga). Med anledning av psalmböckernas jubileumsår börjar en ny omgång av *VirsiVisa* hösten 2006. Det svenska *PsalMedaljeSkoj* (www.evl.fi/svenska/skola/psalmedaljeskoj/) initierades hösten 2003. I detta projekt satsar man enbart på att eleverna skall kunna sjunga psalmerna. Belöningen är pins i olika valörer. Den som kan 10 psalmer får en bronspins, 20 psalmer ger en silverpins och 30 psalmer ger en guldpins. Det barn som kan 30 psalmer står således med tre olika pins. *PsalMedaljeSkoj* är alltid aktuellt. Många svenskspråkiga barn har sjungit upp för pins: 7 292 brons-, 3 693 silver- och 1 832 guldpins har delats ut i Borgå stift. Båda psalmsångsprojekten har alltså utfallit väl. Med hänsyn till antalet finskspråkiga (ca 5 miljoner) och svenskspråkiga (ca 300 000) kan man väl med all rätt konstatera att *PsalMedaljeSkoj* har haft stor genomslagskraft. Skolorna och församlingarna har samarbetat, något som ännu är möjligt i Finland. I den gällande läroplanen betonas att psalmerna hör till kulturarvet. Detta framgick också vid den ovan nämnda paneldiskussionen i samband med firandet av 1605 års psalmbok (enligt Antti Vanne från Utbildningsstyrelsen).

Det finns också ett annat psalmsångsprojekt på finska: *Laula kanssani* (Sjung med mig) www.laulakanssani.net. Initiativet utgick redan på 1980-talet från Evankelinen opettajaliitto (Evangeliska lärarförbundet). Incitamentet till projektet var att man fann att skolans roll vid psalminläringen hade minskat, och därför måste man i församlingarna ta ett större ansvar för inläringen av psalmer. Projektet lever fortfarande. Man samlas till allsång och sjunger både psalmer och andliga sånger. *Laula kanssani* riktar sig till hela familjen. Cd-skivor har också utgetts.

Sångerna i Kyrkliga förrättningar

Kyrkomötet i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland godkände i november 2003 tredje delen av kyrkohandboken på finska och svenska. Den kallas *Kyrkliga förrättningar* och innehåller formulär för dop, vigsel, konfirmation och begravning samt ett stort antal vignings- och välsignelsehandlingar. Boken är indelad i tre delar. Sist i varje del finns mässmusik, omkväden till psaltarpsalmer och sånger för kyrkliga förrättningar. (Den svenska versionen av *Kyrkliga förrättningar* saknar omkväden och sånger i andra delen). Bland dessa sånger och omkväden ingår nyskrivet material. Sångerna har samma status som psalmbokens psalmer. De har genomgått kyrkomötets granskning och godkänts för användning i församlingarna.

Den framtida psalmen

Det treåriga finlandssvenska projektet *Sakralverkstad* (2004–2006) genomförs i form av veckoslutskurser en gång per termin. Sakralverkstaden arbetar i tre grupper: textförfattare, kompositörer och en blandgrupp där deltagarna skriver musiken till sina egna texter. Verkstaden hade 2005 sammanlagt tjugo deltagare. Ett nordiskt nätverk av psalmförfattare och kompositörer håller på att bildas. Redan tidigare har verkstaden haft kontakter till Norge, nu har kontakt etablerats även till Sverige. Detta betyder att Sakralverkstad kan vänta sig flera nordiska deltagare utöver de finlandssvenska som hittills arbetat inom grupperna. Arbetet har nått en fas där texter och melodier skall börja paras ihop. När projektet är avslutat, skall sångerna och psalmerna sjungas till en melodi. Goda överblivna melodier försöker man få nya texter till. Om de upphovsrättsliga frågorna kan lösas, kommer de nya psalmerna och sångerna att publiceras på webben. Ett projekt med en stiftssångbok för Borgå stift är påtänkt, och en arbetsgrupp är tillsatt för ändamålet, men arbetet har inte kommit igång på riktigt ännu. Sakralverkstaden uppfattas möjligen som det första steget.

På finskt håll har man diskuterat den framtida psalmen bl.a. vid firandet av 1605 års psalmbok. Där förekom inlägg under rubriken »Psalmen år 2025». Kyrkostyrelsens enhet för gudstjänstliv och musik har nämnt att det så småningom (2010-talet?) blir dags att sätta igång arbetet med en ny finskspråkig psalmbok. Psalmdiktning förekommer hela tiden också på finska, dock inte veterligen i organiserade former som Sakralverkstad.

Digitalisering av psalmboken

Cd-skivor med psalmer inspelas med jämna mellanrum. I detta sammanhang kan nämnas att samtliga psalmer i den finska psalmboken har inspelats av rundradion, men dessa skivor marknadsförs inte kommersiellt. Inspelningarna kan framför allt användas i radioandakterna. Ett uppmärksammat projekt är Lahtis symfoniorkesterns instrumentala inspelningar av psalmer (*Suomalainen Virsi*, 3 cd-skivor, BIS). 58 psalmer ur den svenskspråkiga psalmboken inspelades av rundradion under namnet *Leve psalmen!* (trippel-cd). Till psalmerna på denna skiva har jag skrivit kommentarer på webben (www.psalmer.fi). *Leve psalmen!* är tänkt att användas i radioandakter, i skolan (projektet var delvis hoplänkat med PsalMedaljeSkoj) och av den intresserade allmänheten. Skivan går att köpa via rundradions nätbutik. Ett antal psalmer i den finlandssvenska psalmboken har år 2005 arrangerats framför allt i jazz-stil i samband med TV-programmet *Salt*, ett andaktsprogram som riktar sig till unga sekulariserade vuxna. Skivan med 14 uppjazzade psalmer heter *SALT psalmer*, och kan köpas via radions nätbutik.

Verkkovirsikirja (nätpsalmboken) *evl.fil/virsikirja* (utan www!) torde vara ett helt unikt projekt. Mig veterligen har man inte lagt ut någon annan gällande psalmbok på internet i denna omfattning. På finskt håll ser man internet som en helt ny kanal att få ut kunskapen om de kyrkliga böckerna. Förutom psalmboken har man också publicerat evangelieboken, gudstjänstboken och förrättningshandboken inklusive »handledningar» på nätet. Nätpsalmboken publicerades i slutet av år 2005 och är resultatet av ett mycket omfattande arbete, som igångsattes år 2003. Den tekniska planeringen av arbetet har gjorts av kantor Timo Lehtonen, som vid sin sida har haft många kunniga personer.

Den finskspråkiga psalmboken på nätet är mera än en psalmbok. Nästan varje psalm (med något enstaka undantag, där upphovsrättsfrågan ännu inte har kunnat ordnas) har en egen »hemsida», där psalmen är synlig med notbild och text i en form som liknar den tryckta psalmboken. Vid varje psalm finns länkar till hymnologiska bakgrundsartiklar (som fortfarande kompletteras) och till psalmbokens olika slag av register (t.ex. copyright-innehavarna). Även psalmbokens gudstjänstbilaga ingår. Från varje psalm är det möjligt att nå psalmerna avdelningsvis, i nummerordning, i alfabetisk

ordning, enligt kompositörer, enligt textförfattare, enligt bibelställen och enligt det år psalmen infördes i psalmboken. På alla sidor kan man också tillämpa fritextsökning. Psalmer med samma melodi är länkade till varandra. Hänvisningar finns till vilket nummer psalmen hade i föregående psalmbok (1938) och till numret i gällande finlandssvenska psalmbok. I tvåspråkiga församlingar är det sistnämnda en mycket användbar egen-skap. Länkar till evangelieboken och till gamla psalmmelodier ingår för att ytterligare utöka informationen. Med tanke på ordbehandling är varje psalm dessutom sparad i Word-format (doc). Alla register finns också i pdf-form. Det underlättar om man behöver en utskrift.

Trycket på att göra något liknande med den finlandssvenska psalmboken är stort och blir hela tiden större när man småningom märker vilken hymnologisk guldgruva som nu finns tillgänglig för var och en på nätet. Den som kan finska har redan nytta av de hymnologiska uppgifterna i psalmdatabasen. Min bedömning är dock att vi inte kan göra något liknande med den finlandssvenska psalmboken. En sådan databas skulle redan av upphovs-rättsliga skäl förutsätta ett intimt och intensivt samarbete med Svenska kyrkan, men det torde enligt vad jag vet inte föreligga några planer på att lägga ut *Den svenska psalmboken 1986* på nätet.